

VANG

HUISHOUDELIJK AFVAL

Handreiking aanpak vervuiling ingezameld textiel *Stappen om vervuiling van huishoudelijk textiel te voorkomen*

Uitvoeringsprogramma VANG HHA
April 2020

Colofon

Titel document: Handreiking aanpak vervuiling ingezameld textiel

Opdrachtgever: VANG-HHA

Auteur: De Afvalspiegel

Datum: 28 april 2020

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Van maatwerktrajecten tot een handreiking	4
1.2 Deelnemers maatwerktrajecten	6
1.3 Acties per maatwerktraject/ gemeente	7
1.4 Wat is de definitie van vervuiling?	7
1.5 Waar in de keten treedt welke vervuiling op?	8
2. Stappenplan	9
2.1 Informatie verzamelen	10
2.2 Uitvoeren maatwerktraject	10
2.3 Keuze inzamelaar	11
2.4 Keuze inzamelmiddel	12
2.5 Kijk naar containerlocaties	14
2.6 Keuze communicatiestrategie	15
2.7 Afspraken vastleggen in contracten	15
2.8 Sortering	16
Bijlage 1. Wat mag wel en niet in textielcontainer?	17

Leeswijzer

Deze handreiking bestaat uit twee onderdelen. Deel 1 is van inleidende aard. Hierin wordt de aanleiding besproken, de totstandkoming van de handreiking ofwel methode, een introductie van de cases en de genomen acties per maatwerktraject/gemeente. Deel 2 gaat verder in op hoe men een maatwerktraject kan uitvoeren. Wat zijn de te nemen stappen, mogelijke interventies en strategieën met bijpassende voorbeelden. Deze handreiking richt zich op textiel, maar de informatie kan ook gebruikt worden om een maatwerktraject voor een andere grondstoffenstroom uit te voeren.

1. Inleiding

In juli 2019 is in het kader van het uitvoeringsprogramma VANG huishoudelijk afval het aanvalsplan GFT-afval en textiel naar meer en schonere deelstromen gepubliceerd. Voor meer informatie zie <https://www.vang-hha.nl/nieuws-achtergronden/2019/aanvalsplan-gft-afval-textiel-vang-projecten/>

Een van de projecten uit het aanvalsplan is het uitvoeren van 'maatwerktrajecten kwaliteit textiel'. Doel van de maatwerktrajecten is het beter benutten van informatie en data uit de keten om inzicht te krijgen in de soorten vervuiling en hoe deze aan te pakken. Gemeenten en inzamelaars kennen de hotspots en oorzaken van vervuiling en zijn in staat om gerichte verbetermaatregelen te nemen. Het terugdringen van vervuiling en vocht bij de textielinzameling is van belang. Hoe schoner het ingezamelde textiel hoe beter textiel afzetbaar is voor hergebruik en recycling.

1.1 Van maatwerktrajecten tot een handreiking

Er is behoefte aan inzicht in de gehele keten van gescheiden textielinzameling: van burger tot verwerker. Wat wordt verstaan onder vervuiling, waar ontstaat de vervuiling en welke oplossingen zijn beschikbaar? Om de keten in beeld te brengen zijn maatwerktrajecten georganiseerd bij zes verschillende gemeenten die textiel inzamelen met verzamelcontainers.

Per gemeente is gekeken naar de beschikbare informatie en behoefte. Op deze manier is er vanuit meerdere invalshoeken informatie verzameld en worden oplossingsrichtingen aangedragen. De informatie is op detailniveau verzameld en geeft een goede indicatie voor de knelpunten en oplossingen. De inzameling van textiel aan huis en via kringloopbedrijven- en winkels, alsmede via allerlei maatschappelijke organisaties is buiten beschouwing gelaten.

Handreiking

De ervaringen uit de zes maatwerktrajecten zijn beschikbaar gemaakt als praktijkvoorbeelden en zijn input voor deze handreiking. In deze handreiking staan duidelijke stappen beschreven waarmee de gemeente zelf de eigen inzameling in kaart kan brengen om gericht actie te ondernemen of om een ander inzamelsysteem te kiezen. Dit wordt ondersteund met inzichten over waar de vervuiling ontstaat, wat voor soort vervuiling er is en wat een gemeente kan doen om vervuiling tegen te gaan.

Vervuiling en kwaliteit textiel

Deze maatwerktrajecten focussen vooral op vervuiling. Allereerst moet er overeenstemming zijn over de term 'vervuiling'. Wat door een inzamelaar/ sorteerder wordt aangemerkt als vervuiling, hoeft in oorsprong geen vervuiling te zijn die een vracht textiel verontreinigt.

Duidelijk is dat textiel-vreemde stoffen niet thuishoren in de textielcontainer. Bij het sorteren van textiel halen sorteerders er ook textiel uit dat niet geschikt is voor verder hergebruik of recycling. Dit is textiel met verf- of olievlekken en textiel dat nat of vochtig is. Ook textiel waarin andere materialen zijn verwerkt (voornamelijk dekbedden en kussens, maar ook vloerbedekking) en grote losse stukken textiel zoals gordijnen en lakens die kunnen vastlopen in de sorteerband haalt de sorteerder eruit. Het totaal dat de sorteerder uit het textiel haalt wordt door de sorteerder gezien als vervuiling. In paragraaf 1.4 gaan we hier nader op in.

De totale kwaliteit (en opbrengst) van een vracht hangt naast de vervuiling af van de hoeveelheid hoogwaardig textiel. Dit is niet meegenomen in de maatwerktrajecten. Ook de effecten van 'fast fashion' en andere manieren van hergebruik van goede kleding (zoals via kringloop of verkoop) op de kwaliteit van het textiel dat in de containers wordt aangeboden zijn niet meegenomen in deze handreiking.

Deze handreiking begint met een beschrijving van de maatwerktrajecten en een nadere uitwerking van het begrip 'vervuiling'. Vervolgens worden stappen gepresenteerd om te komen tot betere inzichten en oplossingsrichtingen voor het probleem van vervuiling. Belangrijk is om vast te stellen dat in een circulaire economie een zo groot mogelijk deel van het ingezamelde textiel (kleding) z'n weg moet vinden als tweedehands kleding. Dat maakt textiel extra gevoelig voor vervuiling.

1.2 Deelnemers maatwerktrajecten

In onderstaande zijn per maatwerktraject/ gemeente de belangrijkste kenmerken benoemd.

Gemeente	A	B	C	D	E	F
Stedelijkheids-klasse	Zeer sterk stedelijk	Weinig stedelijk	Zeer sterk stedelijk	Sterk stedelijk	Zeer sterk stedelijk	Weinig stedelijk
Tariefdifferentiatie	Nee	Ja op aanbieden restafval	Nee	Nee	Nee	Ja op aanbieden restafval
Inzameling restafval	Voornamelijk verzamelcontainers. Ook minicontainers 1 x 2 weken legen	Tariefzak 1 x per 4 weken ophalen	Voornamelijk verzamelcontainers. Ook minicontainers 1 x 2 weken legen	Combinatie verzamelcontainers en minicontainers (1 x 2 weken legen)	Voornamelijk verzamelcontainers. Ook minicontainers 1 x 2 weken legen	Verzamelcontainers
Inzameling textiel	Voornamelijk ondergrondse containers	Tot feb. 2020 bovengrondse containers onderloosend, thans overgestapt op containers met handlos	Mix van boven- en ondergrondse containers onderloosend en bovengronds met handlos	Voornamelijk bovengrondse containers met handlos	Voornamelijk ondergrondse containers onderloosend	Ondergrondse containers onderloosend
Inzamelaar textiel	Transporteur namens Sympany	Sympany	Transporteur namens Reshare en Leger des Heils	Eigen dienst	Transporteur namens Reshare	Rova
Sorteerder textiel	Sympany	Sympany	Reshare	Wolkat via Midwaste	Reshare	Reshare
Focus voor maatwerktraject	Onderzoek naar beste inzamelmiddel voor te onderscheiden gebieden	Last van bijplaatsingen	Verschillende systemen maakt vergelijking mogelijk	Bezig met ontwikkeling en plaatsing nieuw type container met uitrijdbare karren	Effect open stellen verzamcontainers restafval op vervuiling in textielcontainers	Last van vocht in de containers

1.3 Acties per maatwerktraject/gemeente

Per maatwerktraject/gemeente zijn op basis van beschikbare informatie en behoefte acties geformuleerd en uitgevoerd.

Gemeente

A	Gemeente A heeft verschillende projecten lopen om de kwaliteit van het textiel te onderzoeken. Zo zijn analyses van het ingezamelde textiel uitgevoerd met als doel het vaststellen van de samenstelling en de mate van vervuiling. Ook is onderzocht wat het aandeel textiel (onderscheiden naar soorten) is in het restafval. Tevens zijn inwoners bevroegd over de textielinzameling. Tenslotte is de gemeente bezig met een lange termijnplan voor de textielinzameling.
B	In de gemeente B is meegereden met een inzamelroute met bovengrondse containers. Hierbij is met enkele passanten gesproken, de ervaringen van de chauffeur zijn in beeld gebracht en is op de sorteerlocatie de vracht en vervuiling geschouwd.
C	In de gemeente C zijn drie verschillende routes gevolgd: ondergronds, bovengronds en handlos. Daarnaast zijn de vrachten op de sorteerlocatie geschouwd en is de samenstelling van de vervuiling geanalyseerd.
D	De gemeente D heeft onlangs samen met een leverancier een nieuw type textielcontainer met uitrijdbare karren ontwikkeld. Begin 2020 worden de eerste nieuwe containers geplaatst. De resultaten van deze nieuwe systematiek zijn thans nog niet beschikbaar.
E	In de gemeente E is een vracht uit ondergrondse containers geschouwd en is de vervuiling geanalyseerd.
F	In de gemeente F is meegereden met een inzamelroute. De chauffeur is uitgebreid geïnterviewd en inwoners zijn naar hun ervaringen gevraagd.

1.4 Wat is de definitie van vervuiling?

Vanuit verschillende perspectieven wordt anders gekeken naar de definitie van vervuiling. Voor een ieder (burger, gemeente, inzamelaar en sorteerder) is duidelijk dat textiel-vreemde stoffen zoals GFT-afval, papier, dvd's, boeken, PMD en overig restafval niet thuishoren in de textielcontainer.

Sorteerders, bij wie het ingezamelde textiel in eerste instantie binnenkomt, hebben er belang bij dat het textiel dat ze verder afzetten in de hergebruiks- en recyclingketen schoon en zuiver is. Bij het sorteren van textiel halen de sorteerders er naast de textiel-vreemde stoffen, niet alleen textiel met verf- of olie-vlekken en textiel dat nat of vochtig is uit, maar ook textiel waarin andere materialen zijn verwerkt (voornamelijk dekbedden en kussens, maar ook vloerbedekking) en grote losse stukken textiel zoals gordijnen en lakens die kunnen vastlopen in de sorteerband.

Het totaal wat de sorteerder eruit haalt, bepaalt het percentage vervuiling dat wordt doorgegeven aan de gemeente. Dit percentage vervuiling omvat dus meer dan alleen dat wat burgers verkeerd aanbieden in de textielcontainer. We onderscheiden de volgende categorieën:

- Textiel-vreemde vervuiling: al het andere afval dat niet uit textiel bestaat (PMD, restafval, GFT-afval, karton, dvd's, boeken, etc.).
- Textiel-gebonden vervuiling: textiel met verf- of olievlekken en nat textiel.
- Textiel waarin andere materialen zijn verwerkt (dekbedden en kussens en vloerbedekking).
- Grote losse stukken textiel die de sorteerband kunnen verstoppen (losse gordijnen en lakens) en vanwege dit feit door de inzamelaar als vervuiling worden aangemerkt.

In een aantal maatwerktrajecten zijn sorteeranyses uitgevoerd van de vervuiling zoals die door de sorteerders wordt afgevoerd. Uit deze analyses blijkt dat de vervuiling voor 70 tot 90% bestaat uit textiel-gebonden vervuiling, dekbedden en kussens plus een klein deel los textiel dat de sorteerband kan verstoren. Het percentage textiel-vreemde vervuiling is beperkt en maximaal 30% van alle vervuiling zoals de sorteerder die opgeeft.

1.5 Waar in de keten treedt welke vervuiling op?

Textiel-vreemde vervuiling, textiel-gebonden vervuiling en het aantreffen van textiel waarin andere materialen zijn verwerkt (voornamelijk dekbedden en kussens) kan plaatsvinden door verkeerd aanbiedgedrag van inwoners. Nat en vies textiel kan ontstaan door niet goed functionerende containers en door verkeerde wijze van inzamelen. Waar ontstaat welke vervuiling?

- Inwoners die vervuild textiel in de container deponeren, textiel dat niet in de textielcontainer hoort (vooral kussens en dekbedden) en textiel-vreemde vervuiling zoals karton, stapels dvd's en boeken, zakken PMD, GFT-afval en los restafval.
- Inwoners die los textiel in de container deponeren dat vervolgens in de container of in het inzamelvoertuig sneller vervuild raakt of nat wordt. Overigens, textiel wordt niet altijd bewust los in de container gestort. Het komt ook voor dat de inwerpopening te klein is voor een regulier formaat zak van 60 liter. De aanbieder stort het textiel dan los in de container.
- Bij ondergrondse containers kan het voorkomen dat het inregent of dat grondwater in de put en binnenbak binnendringt. Indien dit in grote mate gebeurt kan zelfs textiel in een gesloten zak nat worden. Bij de sorteerder wordt een zak die (ook van buiten) nat is sowieso als vervuiling gezien.
- Tijdens de inzameling kan vervuiling ontstaan wanneer niet alle textiel in de laadbak van het voertuig past en de chauffeur het textiel aandrukt met de grijper. Hierdoor kunnen zakken kapot gaan waardoor het textiel in aanraking komt met los afval, een vuile laadbak en/ of nat wordt.
- Regen tijdens de inzameling kan er voor zorgen dat het textiel nat wordt, zeker wanneer het textiel niet in een afgesloten zak zit en de inzamelaar met een open laadbak rijdt.
- Tijdens de sortering kunnen losse stukken textiel zoals gordijnen en beddengoed de sorteerband laten vastlopen. De sorteerder haalt dit textiel er preventief uit en voert het af als vervuiling. Dit textiel heeft de burger dus verkeerd aangeboden, want in gesloten zakken mag dit wel in de textielcontainer.

De definitie van vervuiling die de sorteerder hanteert, meer specifiek hun acceptatiecriteria, bepaalt het vervuilingpercentage dat gemeenten teruggekoppeld krijgt. Dit percentage is dus het totaal van textiel-vreemde, textiel-gebonden vervuiling, textiel waarin andere materialen zijn verwerkt en grote losse stukken textiel.

Het is dus belangrijk om de verhouding tussen textiel-vreemde, textiel-gebonden vervuiling, textiel waarin andere materialen zijn verwerkt en grote losse stukken textiel. Een maatwerktraject kan hierbij helpen. Tussen gemeente en inzamelaar moet duidelijk worden wat er geaccepteerd wordt en hoe er over data van vervuiling wordt gecommuniceerd. Pas als dit duidelijk is, kan er een gerichte aanpak worden gekozen.

Uit de volgende twee praktijkvoorbeelden blijkt dat een nadere analyse van de vervuiling leidt tot concrete inzichten over de verhouding textiel-vreemde, textiel-gebonden vervuiling en textiel waarin andere materialen zijn verwerkt.

Voorbeeld 1

Een vracht had een vervuilingspercentage van 11,1%. Tijdens de inzameling regende het. De laadbak was tijdens de inzameling niet afgedekt. De vervuiling bestond voor 84% uit vooral nat (zwaar), maar ook ongewenst en vervuild textiel (textiel-gebonden vervuiling) en voor 16% uit textiel-vreemde vervuiling zoals luiers, maandverband, luierdoekjes, drankkartons, verpakkingsglas, leeg verblikken, een mandje, keramieken onderzetters, houten blokken speelgoed, kaarsenhouders, 30 batterijen, een waterkoker, adapters, telefoons, plastic speelgoed, een pop, cosmetica, schuimrubber, dvd's en boeken. 1,8% van de totale vracht bestond uit textiel-vreemde vervuiling (16% van 11,1%).

Voorbeeld 2

Een vracht had een vervuilingspercentage van 16,5%. De vervuiling bestond voornamelijk uit dekbedden en (tuin)kussens en bevatte nauwelijks textiel-vreemde vervuiling. Dekbedden en kussens horen volgens de geldende scheidingsregel niet in de textielcontainer. Dit roept de vraag op of de scheidingsregel wel duidelijk genoeg is of voldoende wordt gecommuniceerd.

2. Stappenplan

De aanleiding om nader te kijken naar de textielinzameling kan per gemeente verschillen. Zo kan een aanbesteding in het verschiep liggen, kunnen signalen vanuit verwerkers komen over vervuiling of kan de gemeente ambitie hebben om zoveel mogelijk hergebruik te realiseren. De volgende stappen zijn opgesteld om de gehele textielinzameling wat betreft vervuiling onder de loep te kunnen nemen. Deze stappen worden in dit hoofdstuk verder toegelicht.

1. Verzamel informatie.
2. Voer een maatwerktraject uit.
3. Kies een inzamelaar.
4. Kies een inzamelmiddel.
5. Kijk naar de containerlocaties.
6. Kies een communicatiestrategie.
7. Leg afspraken vast in contracten.

Belangrijkste handreikingen samengevat

- Evalueer samen met de inzamelaar of eigen inzameldienst waar problemen liggen. Dit kan input geven voor een maatwerktraject.
- Voer een maatwerktraject uit. Het uitvoeren van een maatwerktraject levert een schat aan informatie op over de stand van de textielinzameling en de verbeterpunten.
- Ga na welk inzamelmiddel het meest geschikt is en kijk daarbij naar de vervuilingspercentages en de mogelijkheden. Ook is het belangrijk om te weten wat die vervuiling precies inhoudt. Verkeerd aangeboden afval vergt andere maatregelen dan nat textiel.
- Wees uniform in de communicatie over de scheidingsregel. Dit is belangrijk voor de inwoners die het textiel aanbieden.

2.1 Informatie verzamelen

Allereerst is het van belang dat alle betrokken partijen om tafel gaan. Waar zitten knelpunten in de textielinzameling? Welke keuzes moeten gemaakt worden? Moet er een ander inzamelmiddel komen? Welke informatie is al beschikbaar over vervuiling? De volgende basisinformatie is van belang:

- Wie is de inzamelaar? Is er sprake van een onderaannemer voor de inzameling?
- Wat is het aantal en type containers (boven- of ondergronds en onder-lossend of handlos) die uitstaan?
- Wat is de locatiestrategie: waar staan de containers en waarom?
- Hoe is de communicatie rondom textielinzameling geregeld?
- Welke rol hebben eventuele buurt- of afvalcoaches en/of Boa's?
- Zijn er cijfers beschikbaar over hoeveelheden en vervuiling?
- Zijn er probleemroutes bekend bij de gemeente of inzamelaar?
- Waarop wordt gesorteerd op de sorteerlocatie? Is dit alleen op vervuiling of wordt het geaccepteerde textiel verder uitgesorteerd?

2.2 Uitvoeren maatwerktraject

Als er voldoende informatie is verzameld, kan gekozen worden voor een maatwerktraject. De gemeente en de inzamelaar bepalen gezamenlijk de focus van het maatwerktraject. Hierbij ligt de nadruk op het in kaart brengen van niet alleen de mate en soort vervuiling, maar ook waar deze optreedt in de keten. Uitvoering van deze stap is aan te bevelen als er geen inzicht is in of twijfel over de vervuiling in relatie tot type inzamelmiddel en inzamelwijze. Bovendien wordt de eigen kennis vergroot in plaats van enkel afgaan op informatie van anderen.

Selecteer specifieke routes om te onderzoeken. Er zijn verschillende varianten mogelijk, afhankelijk van de behoefte. Er kan onder meer gekeken worden naar het verschil tussen type wijken of inzamelsteden. Denk bij het volgen in de keten aan de volgende stappen:

1. Bespreek de aanpak met de inzamelaar/ sorteerder.
2. Volg (een deel van) een route.
3. Kijk naar de manier van communiceren, ook in relatie tot de scheidingsregel en de locaties waar de containers staan.
4. Stel vragen aan de chauffeur over nat textiel, optreden vervuiling en probleemlocaties.
5. Stel vragen aan passanten bij textielcontainers over hun ervaring.
6. Ga kijken bij de sorteerder.
7. Voer sorteeranalyses uit van de gehele vracht en de vervuiling.

Voorbeeld

De gemeente E wilde graag inzicht in het optimale inzamelmiddel. Gemeente C is op advies van de inzamelaar gekozen als casus voor de gemeente E omdat hier alle inzamelmiddelen aanwezig zijn. Er zijn 3 routes gevolgd; 1 route met bovengrondse onderlossende containers, 1 route met ondergrondse onderlossende containers en 1 route met handlos. De bevindingen zijn gedeeld met beide gemeenten.

2.3 Keuze inzamelaar

Een gemeente verzorgt het legen van de textielcontainers in eigen beheer of heeft deze inzamelactiviteit uitbesteed aan een overheidsbedrijf of marktpartij. Gemeenten zonder eigen inzamel dienst hebben geen keuze. Men zit in een constructie van een overheidsbedrijf of moet de inzameling en verwerking van textiel uitbesteden aan de markt. Gemeenten met een eigen inzamel dienst hebben wel een keuze. Bij de keuze moet een afweging gemaakt worden tussen het gemak van een externe inzamelaar of het zelf verzorgen van de textiel-inzameling met meer controlemogelijkheden.

Inzameling in eigen beheer

Door de inzameling in eigen beheer te nemen is er meer zicht op de in-zamelroutes, uitvoering en de vervuiling. Er kan gericht gekeken worden naar de knelpunten in inzamelroutes en bijbehorende verbetermogelijkheden.

Voorbeeld

Gemeente D heeft de textielinzameling na intern onderzoek weer terug in eigen beheer genomen. Zo konden routes makkelijker geoptimaliseerd worden en was er meer zicht op de vervuiling. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in het samen met een containerleverancier ontwikkelen van een nieuw type container voor handlos. Een externe inzamelaar heeft toch vaak minder zicht op de complexiteit binnen een gemeente.

Externe inzamelaar

Bij gemeenten die de inzameling hebben uitbesteed, schakelt de op-drachtnemer voor de daadwerkelijke inzameling vaak een transporteur in. Een chauffeur van een extern transportbedrijf staat ver af van de doelstellingen omtrent textiel. Hierdoor kan het zijn dat acties van een chauffeur of planning van een transportbedrijf onbedoeld leiden tot een lagere kwaliteit van het textiel (nat of vervuild). Dit wordt beschreven in de volgende twee praktijkvoorbeelden.

Voorbeeld 1

In een maatwerktraject is een route gevolgd die eigenlijk te lang bleek te zijn. Het textiel kwam al bijna boven de rand van de laadbak uit terwijl er nog 13 locaties op de route stonden. Het textiel werd met de grijper aangedrukt met als mogelijk gevolg dat zakken open scheuren of vervuiling zich verder binnen de vracht verspreidt. Tussentijds legen is niet gewenst omdat de chauffeur de route de volgende dag eerst moet afmaken voordat hij begint met een nieuwe route.

Voorbeeld 2

In een maatwerktraject is een route gevolgd toen het regende. De chauffeur heeft de gehele route met een open laadbak gereden. Het afsluiten van de laadbak kost tijd en niet op elke locatie is het mogelijk om de draaiing van de afdekklep te maken. Soms staan er lantaarnpalen in de weg. In een andere gemeente reed de chauffeur de hele route wel met een afgesloten laadbak en waren er geen problemen om de inzameling rond te krijgen.

Praktische tips

- A. Deel de kennis over de inzamelroutes en kijk samen met de inzamelaar naar de lengte van de inzamelroutes. Kijk hierbij ook naar het vergoedingensysteem dat is afgesproken. Vaak worden onderaannemers per kilo ingezameld textiel betaald. Minder volle vrachten zijn dus financieel minder gunstig voor een transporteur die onderaannemer is.
- B. Zorg voor een evaluatie met de externe inzamelaar en onderaannemer. Dat routes te lang zijn, is vaak wel bekend bij het transportbedrijf/ chauffeur/ inzamelaar, maar niet bij de gemeente.
- C. Gemeenten met een eigen inzameldienst kunnen overwegen om de inzameling van textiel in eigen beheer uit te voeren. Het is hierbij van belang om te kijken naar capaciteit en het kostenplaatje. Hoeveel extra capaciteit is er nodig, is er bij handlos een locatie beschikbaar voor sortering of vindt dit plaats bij de textielcontainers zelf en waar gaat het textiel naartoe? In de volgende paragraaf volgt meer uitleg over handlos.

2.4 Keuze inzamelmiddel

Er is veel discussie over het beste inzamelmiddel. Is dat inzameling van textiel met een bovengrondse of met een ondergrondse container? En wat heeft dan de voorkeur wat betreft het legen van de containers: is dat mechanische lediging (onderlossend) of met handlos waarbij ter plekke een eerste selectie op vervuiling plaatsvindt. De belangrijkste bevinding uit de maatwerktrajecten is dat aan elke inzamelmethode haken en ogen zitten die mogelijk kunnen leiden tot vervuiling.

Bovengronds met mechanische lediging (onderlossend)

Vaak zijn de bovengrondse textielcontainers voorzien van anti-diefstakleppen. Deze zijn zeer efficiënt tegen diefstal, maar hierdoor ontstaat wel de kans op verklemming. Zie het voorbeeld op deze pagina.

Over het algemeen is de inwerpopening van een bovengrondse container groter dan van een ondergrondse, waardoor het gemakkelijker is om er kussens en dekbedden in te doen. Ook is de inwerpopening hoger wat er mogelijk voor zorgt dat inwoners minder gemakkelijk zakken met huishoudelijk afval en ander materiaal in de container deponeren.

Uit een nadere analyse van de vervuiling van textiel uit bovengrondse containers blijkt dat ongeveer 80% uit nat, ongewenst (dekbedden en kussens) of vervuild textiel (met verf of olievlekken) bestaat. 20% betreft ander afval.

Voorbeeld

In gemeente B zaten bij veel bovengrondse containers de kleppen van de inwerpopening vast. Kussens worden in de container gepropt en zetten vervolgens weer uit waardoor de opening blokkeert. Op veel locaties werd textiel naast de container aangetroffen. Tijdens een schouw van de inzameling bleken veel containers met bijplaatsingen niet eens vol te zitten.

Ondergrondse met mechanische lediging (onderlossend)

Het is een veelbesproken onderwerp, ondergrondse containers en vervuiling. In zekere zin zit er inderdaad meer vervuiling in de ondergrondse containers, maar dit beeld kan genuanceerd worden door te kijken naar het type vervuiling. Nat textiel lijkt een groter probleem te zijn bij ondergrondse containers dan bij bovengrondse containers en hierdoor gaat veel goed aangeboden textiel alsnog verloren. Toch kiezen gemeenten vaak voor ondergrondse containers omdat dit goed past in het straatbeeld, het een groter volume heeft dan een bovengrondse container en er minder kans is op roof van kleding.

Natte vrachten zijn in de maatwerktrajecten alleen bij gemeente E vastgesteld, terwijl het ook tijdens de geschouwde inzameling in gemeente C hard regende. Bij de ondergrondse containers is de kans op het nat worden van het textiel (voornamelijk door regen) groter dan bij de bovengrondse. Het is echter te voorbarig om te concluderen dat ondergrondse containers per definitie leiden tot nat textiel. Uit informatie van Sympany blijkt namelijk dat de technische specificaties van de containers belangrijk zijn. Sympany vertelt over goede ervaringen met ondergrondse containers. Waar oorspronkelijk een hoog percentage nat textiel werd aangetroffen, bleek na een technische aanpassing van de container (aansluiting zuil op voetgangersplatform) dit niet meer aan de orde te zijn. Het is niet bekend welke aanpassing er precies gedaan is.

Verder kwam naar voren dat de ondergrondse containers soms een te kleine inwerpopening hebben, waardoor gesloten zakken textiel er vaak niet doorheen passen. Voordeel van een kleine inwerpopening is dat er geen kussens en dekens in passen. Een grotere inwerpopening daarentegen maakt het voor inwoners gemakkelijker om er een restafvalzak in te gooien.

Alhoewel het percentage vervuiling per vracht textiel uit ondergrondse containers kan verschillen, blijkt uit nadere analyses van de vervuiling dat de samenstelling van de vervuiling procentueel hetzelfde is. Ongeveer 80% van de vervuiling bestaat uit nat, ongewenst of vervuild textiel. 20% betreft ander afval. Deze verhoudingen zijn dus ook identiek aan die bij de bovengrondse containers.

Voorbeeld

Een te kleine inwerpopening is bijvoorbeeld een probleem in gemeente A. Een grotere inwerpopening lijkt gunstig zodat er gemakkelijk gevulde zakken doorheen passen. Echter weet de inzamelaar te vertellen dat een te grote opening leidt tot meer grof restafval dat eigenlijk op de milieustraat hoort. De ideale inworp-grootte is niet bekend en moet verder worden onderzocht.

Bovengrondse containers met handlos

Het concept van handlos klinkt voor veel gemeenten als een goede oplossing. In tegenstelling tot onderlossend wordt (een deel van de) vervuiling er op locatie bij het legen handmatig uitgehaald. Met deze voorsortering wordt alleen zichtbare vervuiling (veelal textiel-vreemde vervuiling) eruit gehaald, omdat zakken niet geopend mogen worden. De uiteindelijke koper van het textiel weet zo dat de sorteerder geen goed textiel achterhoudt. Bij het vermoeden van vervuiling wordt de zak wel geopend om de vervuiling eruit te halen. Het openen van zakken heeft als nadelig effect dat er meer los textiel in de vracht terecht komt. Ook is onbekend wat handlos betekent voor de arbeidsbelasting. In dit traject is hier nog geen goed beeld over gevormd.

Het ter plekke handmatig uit de container halen van vervuiling vervangt niet de daadwerkelijke controle bij de inzamelaar. Uiteindelijk vindt bij de inzamelaar alsnog het meeste werk plaats omdat hier pas de textiel-gebonden vervuiling wordt verwijderd.

Voorbeeld

Gemeente D is onlangs afgestapt van handlos bij de container zelf. Ze hebben alle voor- en nadelen van de inzamelmiddelen onderzocht (verklemming door kussens, nat textiel, etc.) en zijn in samenwerking met een leverancier bezig met het ontwikkelen van een nieuwe container. De inzameling vindt plaats met uitneembare karren. Volle karren worden gewisseld voor lege. Dit betekent dat er minder uren nodig zijn voor het legen. De tijdsbesteding verschuift naar de locatie van de gemeente waar de voorsortering op vervuiling plaatsvindt.

Praktische tips

- A. Bij een vermoeden van verschil tussen onder- en bovengrondse containers wat betreft mate en type vervuiling, kunnen sorteeranlyses uitsluitel geven.
- B. Indien er sprake is van een hoog vervuilingpercentage bij ondergrondse containers, vraag de inzamelaar dan naar de link met nat textiel en/ of de aanwezigheid van kussens en dekbedden. Voer een sorteeranalyse uit van wat de sorteerder aanmerkt als vervuiling om zo uitsluitel te krijgen over de verhouding textiel-vreemde vervuiling, textiel-gebonden vervuiling, textiel waarin andere materialen zijn verwerkt en grote losse stukken textiel.
- C. Indien nat textiel niet het gevolg is van rijden met een open laadbak, treed dan in overleg met de leverancier van de textielcontainer om vast te stellen hoe het kan dat textiel in de container nat wordt en welke oplossing men ziet.
- D. Beslis over de grootte van de inwerpopening van ondergrondse containers. Maak de opening niet te klein, maar niet groter dan 60 liter.
- E. Stel een protocol op hoe bij handlos de voorsortering dient plaats te vinden. Denk hierbij aan wat praktisch gezien ter plekke uit de container gehaald kan en moet worden, hoe de inzamelaar dit vaststelt en wat met de vervuiling wordt gedaan.
- F. Onderzoek de arbeidsbelasting indien sprake is van handlos.
- G. Bij de keuze voor het type container en de wijze van inzameling spelen ook andere overwegingen een rol: wat past in de openbare ruimte, zijn er mogelijkheden of wensen om personeel in te zetten voor handlos en wat zijn de financiële middelen?

2.5 Kijk naar containerlocaties

In veel gemeenten functioneren milieu- of wijkparkjes waar meerdere containers staan voor verschillende afvalstromen. Het biedt de inwoners gemak om op één plek meerdere afvalstromen kwijt te kunnen. De vraag is of de aanwezigheid van containers voor andere afvalstromen, met name restafval, er toe leidt dat dit andere afval ook in de textielcontainer terecht komt en leidt tot extra vervuiling.

Uit een tweetal praktijkvoorbeelden blijkt dat deze vraag niet bevestigend kan worden beantwoord. Hiermee is nog geen sluitend antwoord gegeven. Mede bepalend voor het gebruik van de textielcontainer als afvalcontainer is ook hoe de containers eruit zien (schoon en fris) en hoe duidelijk wordt gemaakt wat in welke container hoort.

Voorbeeld 1

In gemeente B staan bij de textielcontainers geen andere containers in de buurt. Bij een enkele container staat een rolcontainer voor incontinentie materiaal. Er is weinig textiel-vreemde vervuiling in het textiel aangetroffen. Hieruit kan beargumenteerd worden dat mensen alleen naar de textielcontainer lopen om er textiel in te doen.

Voorbeeld 2

Gemeente C heeft containerparkjes waar inwoners meerdere afvalstromen kwijt kunnen. Bij de ondergrondse containers staan ook containers voor PMD, glas en papier. De bovengrondse containers staan alleen of in combinatie met een papiercontainer. Op basis van schouwingen kon niet worden vastgesteld dat bij de ondergrondse containers voor textiel per definitie meer textiel-vreemde vervuiling (PMD,

2.6 Keuze communicatiestrategie

De inzamelketen begint bij de inwoners die het textiel aanbieden in de container. Gezien het grote aandeel textiel-gebonden vervuiling in de vorm van kussens en dekbedden (vanuit de sorteerdere aange-stipt als vervuiling), is het raadzaam om hier extra over te communiceren. Hierbij is uniformiteit van belang. De scheidingsregel is niet overal hetzelfde wat betreft het wel of niet mogen aanbieden van kussens en dekbedden. Elke inzamelaar communiceert ook op een andere manier. Zo communiceert de een wat er wel in mag en de ander communiceert alleen over de manier van aanbieden. Dit is een aandachtspunt dat landelijk moet worden opgepakt.

Voorbeeld

In gemeente A zijn inwoners bevraagd over de inzameling van textiel. Meer informatie geven over wat er met textiel gebeurt is in de enquête de meest genoemde maatregel waardoor inwoners meer textiel gescheiden zouden aanbieden. Over het algemeen vinden inwoners het belangrijk dat inge-leverde kleding ten goede komt aan mensen in de eigen gemeente.

Praktische tips

- A. Leg via informatie op de containers, via de websites van gemeente en inzamelaar en andere media nadrukkelijk uit dat textiel in een gesloten zak moet. Leg ook uit waarom, namelijk los textiel kan namelijk vervuild raken, nat worden of vastlopen in de sorteerband. Dit voorkomt voor een groot deel vervuiling. Ook is belangrijk dat een paar schoenen aan elkaar is geknoopt, zodat dit paar bij elkaar blijft en eventueel opnieuw gebruikt kan worden.
- B. Gelet op de signalen vanuit inwoners en het feit dat kussens en dekbedden vaak in grote mate in de textielcontainer worden aangetroffen, is het aan te raden dat gemeenten in samenwerking met hun inzamelaar/ sorteerder inzetten op extra communicatie over wat wel en niet in de textielcontai-ner mag. Hierbij is het belangrijk te benadrukken waarom bepaalde producten die inwoners zien als textiel geschikt voor hergebruik en/ of recycling dit in feite niet zijn. Leg uit dat (tuin)kussens en dekbedden voor een deel uit andere materialen dan textiel bestaan of dat nat textiel niet geschikt is voor hergebruik of recycling. Inwoners kunnen kussens en dekbedden wel aanbieden bij een kring-loopwinkel, althans voor zover deze nog herbruikbaar/ verkoopbaar zijn.
- C. Een andere optie is om een afzetmarkt te zoeken voor kussens en dekbedden en dit op een andere manier in te zamelen.
- D. Het hanteren van een uniforme landelijke welles-nietes lijst door alle belanghebbenden in de keten kan bijdragen aan meer duidelijkheid bij inwoners en bijgevolg aan een reductie van het aandeel vervuiling. Maak de welles-nietes lijst van Milieu Centraal leidend.
- E. Gebruik de landelijke pictogrammen van Rijkswaterstaat voor een uniforme communicatie over af-valstromen.

2.7 Afspraken vastleggen in contracten

Het vervuilingpercentage dat sorteerdere delen met gemeenten is het totaal van textiel-vreemde ver-vuiling, textiel-gebonden vervuiling, textiel waarin andere materialen zijn verwerkt en grote stukken los textiel. Maak als gemeente duidelijke afspraken met de inzamelaar over het verstrekken van cijfers over hoeveelheden en vervuiling op een zo gedetailleerd mogelijk niveau. Hierbij is het wenselijk om mini-maal zicht te hebben op de verhouding textiel-vreemde vervuiling, textiel-gebonden vervuiling, textiel waarin andere materialen zijn verwerkt en grote stukken los textiel. Dit geeft meer inzicht in de effecti-viteit van de inzamelsystematiek en wat de probleem-locaties zijn.

Naast het maken van afspraken over vervuiling is het raadzaam om als gemeente (en eventueel ook inwoners) eens zelf bij de sortering mee te kijken. Een sorteerder bij een sorteerband kan vaak op basis van ervaring precies van te voren al vertellen of een bepaalde vracht is vervuild. Deze informatie komt niet altijd bij de gemeente terecht doordat er geen afspraken zijn over het doorgeven van deze signalen.

2.8 Sortering

Na inzameling wordt de vracht naar een sorteercentrum getransporteerd waar de sorteerder textiel-vreemde vervuiling, textiel-gebonden vervuiling, textiel waarin andere materialen zijn verwerkt en grote stukken los textiel uit het textiel haalt en afvoert als vervuiling. Hier houdt vaak het zicht op het textiel voor de gemeente op. Voor gemeenten is het relevant om inzicht te hebben in het vervolgtraject. Waar vindt een verdere sortering plaats gericht op hergebruik of recycling.

In het kader van de maatwerktrajecten zijn sorteerlocaties van Reshare en Sympany bezocht waar textiel en vervuiling (textiel-vreemd, textiel-gebonden en grote stukken los textiel) van elkaar worden gescheiden. Reshare heeft locaties in Oosterhout, Hattem, Barendrecht Sneek en Deventer. Sympany heeft locaties in Assen, Eindhoven, Harderwijk en Utrecht.

Bij het sorteercentrum wordt de vracht gestort en op een band geleid waar vervolgens handmatig de vervuiling uit het textiel wordt gehaald. Hier worden dus ook de vervuilingpercentages berekend. Voor de vrachten boven- en ondergronds met handlos geldt dat dit vervuilingpercentage exclusief de vervuiling is die er bij het legen al is uitgehaald. Het is dus logisch dat handlos vrachten een lager vervuilingpercentage hebben. Om een compleet beeld te hebben moet het resultaat van de voorsortering worden opgeteld bij het resultaat van de sortering van de vracht.

Sorteerders staan aan de lopende band. Met een stanleymes snijdt men een kleine opening in de zakken om te kunnen voelen of textiel nat is. Ook textiel dat maar voor een klein gedeelte vochtig is wordt weggegooid om schimmelvorming tijdens het transport te voorkomen. Tijdens de sortering komt ook een deel van de vervuiling in beeld, maar niet alles. Sorteerdere mogen de zakken namelijk niet helemaal open maken omdat klanten vrezen dat de beste kleding eruit wordt gehaald. De controle is louter bedoeld om te sorteren op vervuiling zoals de sorteerder die heeft gedefinieerd. Er vindt geen controle plaats op kwaliteit of bruikbaarheid van het textiel.

Vervolgtraject

Er is niet in kaart gebracht wat er ná deze sortering gebeurt met het textiel. Bij de sorteerdere die in de maatwerktrajecten zijn bezocht, voeren de uiteindelijke kopers vooral de fijnere sortering uit om de herbruikbare kleding eruit te halen. Vaak vindt deze sortering plaats in andere Europese landen vanwege kostenbesparing en slechts voor een klein deel in Nederland (meestal regionaal geregeld in sociale projecten).

Het door Reshare ingezamelde textiel gaat naar hun sorteercentra. Een deel van de ingezamelde kleding sorteert Reshare zelf. Herdraagbare kleding wordt verkocht in hun eigen winkels (Reshare Stores) of gratis verstrekt aan mensen in nood. Niet gesorteerde kleding wordt verkocht aan organisaties die in minder welvarende landen gebruikte kleding verkopen of aan andere sorteerbedrijven. Het niet herbruikbare textiel wordt verkocht aan organisaties die hiervoor andere toepassingen hebben.

Het door Sympany ingezamelde textiel gaat naar hun sorteercentra. Vervolgens wordt het op kwaliteit en soort uitgezocht. De afzet van kleding gebeurt in Europa en Afrika.

Bijlage 1. Wat mag wel en niet in textielcontainer?

Wel/niet-lijst Milieu Centraal

Wel in textielcontainer:

- Kleding (ook zwemkleding en ondergoed)
- Schoenen (per paar samengebonden)
- Gordijnen, vitrage
- Beddengoed: lakens, dekens, slopen, dekbedhoezen
- Handdoeken, theedoeken, tafellakens, servetten, washandjes
- Sokken en kousen
- Accessoires: riemen, tassen, (strop)dassen, hoeden, petten, handschoenen
- Knuffels (schoon)
- Poetsdoeken, vodden en lappen

Niet in textielcontainer:

- Vloerbedekking: matten, tapijt (hoort bij het grofvuil)
- Matrassen, kussens en dekbedden (hoort bij het grofvuil)
- Natte kleding, textiel en schoenen (eerst laten drogen)
- Kleren met verf- of olievlekken (bij het restafval)
- Vulling van kussens of speelgoed; breigaren (bij het restafval)

Conform LAP 3 (Landelijk afvalbeheerplan) vallen de volgende afvalstoffen (niet limitatief), voor zover afkomstig van huishoudens, onder de reikwijdte van sectorplan 5 gescheiden ingezameld/ afgegeven textiel geschikt voor hergebruik of recycling: kleding, linnengoed, dekens, grote lappen stof en gordijnen en alle soorten schoenen.

Voor bijvoorbeeld sterk vervuild textiel (verf of olievlekken), textiel met textiel-vreemde materialen (metaal draad, etc.) en textiel met chemische behandeling geldt nuttige toepassing (hoofdgebruik als brandstof) als minimumstandaard.

'De handreiking aanpak vervuiling textiel' is een product van het Uitvoeringsprogramma VANG-HHA.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Helpdesk VANG-HHA

088 377 00 30

www.vang-hha.nl

April 2020

Het Uitvoeringsprogramma VANG-HHA wordt uitgevoerd door:

IenW, Rijkswaterstaat, NVRD en VNG

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

